

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فارسی اول دبستان بخوانیم

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نام کتاب: فارسی اول دبستان - ۱

مؤلفان: دکتر فریدون اکبری شلدره، دکتر فردوس حاجیان، دکتر حسن ذوالفقاری، مصطفی رحمان دوست، دکتر محمد رضا سنگری، عبدالرحمان صفارپور، غلامرضا عمرانی، گلزار فرهادی، دکتر حسین قاسم‌پورمقدم، دکتر شهین نعمت‌زاده

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

مدیر امور فنی و چاپ: سید احمد حسینی

مدیر هنری و طراح جلد: مجید ذاکری یونسی

طراح گرافیک: سیدعلی موسوی

تصویرگران: محمد حسین تهرانی، مانا نبوی فرهمند، الهه اسماعیل‌زاده، سیاوش ذوالفقاریان، علی خدایی، سحر حقگو، زنده یاد علی عامه‌کن، امیر نساجی، اکبر افشار، مرضیه سرمشقی، زهرا فلاحی، حمیدرضا بیدقی، شیوا ضیایی، تارا کاوندی،

زنده یاد علی نامور، علی نورپور، محمد حسین سروش، مهدیه صفایی نیا، ثمین صبور، فرید نیک سروش،

سیدعلی موسوی و مجید ذاکری یونسی

طراح خط رایانه‌ای: کامران انصاری

صفحه‌آرا: سیدعلی موسوی، مهناز خسرو پناه

امور فنی رایانه‌ای: حمید ثابت کلاچاهی، پیمان حبیب‌پور

امور آماده‌سازی خبر: زهرا محمد نظامی

ناشر: اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی تهران: خیابان ایرانشهر شمالی

ساختمان شماره‌ی ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب سایت: www.chap.sch.ir

چاپخانه: شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ سوم ۱۳۹۲

حق چاپ محفوظ است.

امام مهربان

بخش ۲: آموزش نشانه‌ها (۱)

۲۷	درس اوّل آا - بب
۳۰	درس دوم آء - د
۳۳	با هم بخوانیم (مهربان‌تر از مادر)
۳۴	درس سوم م - م - سد - س
۳۷	درس چهارم او و - تت
۴۰	درس پنجم ر - زن
۴۳	با هم بخوانیم (زردآلو)
۴۴	درس ششم ای - ی - ای - ز
۴۷	با هم بخوانیم (ای ایران)
۴۸	درس هفتم ا - ا - ه (ه) - ه - ش - ش
۵۱	درس هشتم ی - ی - ا - ا
۵۴	درس نهم ک - ک - و
۵۷	درس دهم پ - پ - گ - گ
۶۰	درس یازدهم ف - ف - خ - خ
۶۳	با هم بخوانیم (ما کودکانیم)
۶۴	درس دوازدهم ق - ق - ل - ل
۶۷	درس سیزدهم ج - ج - استثنا
۷۰	درس چهاردهم ه - ه - ه - ه - چ - چ
۷۳	با هم بخوانیم (جشن در آسمان)
۷۴	درس پانزدهم ژ - ژ - خوا

مقدمه

بخش ۱: نگاره‌ها

۲	۱- به خانه‌ی ما خوش آمدی
۴	با هم بخوانیم (خدای مهربان)
۵	۲- بچه‌ها، آماده!
۷	۳- یک و دو و سه، راه مدرسه
۹	۴- به مدرسه رسیدیم
۱۱	با هم بخوانیم (راه مدرسه)
۱۲	۵- از کلاس ما چه خبر؟
۱۴	۶- بازی، بازی، تماشا
۱۶	۷- به به چه روستایی!
۱۸	با هم بخوانیم (سبز و سبز و سبز)
۱۹	۸- چه دنیای قشنگی!
۲۱	۹- در مسجد محله
۲۳	۱۰- نوروز در خانه‌ی ما
۲۵	با هم بخوانیم (انار)

روان خوانی

- ۷۸ - قرآن
۷۹ - میهن ما

بخش ۳: آموزش نشانه‌ها (۲)

- ۸۱ درس شانزدهم در بازار (تشدید...)
۸۴ درس هفدهم - صدای موج «ص ص»
۸۵ - سفر دلپذیر «ذ»
۸۷ با هم بخوانیم (دریا)
۸۸ درس هجدهم - علی و معصومه «ع ع ع ع»
۹۰ - مثل خورشید «ث ث»
۹۳ درس نوزدهم حَلَزون «ح ح»
۹۵ با هم بخوانیم (...)
۹۶ درس بیستم - رضا «ض ض»
۹۷ - خاطرات انقلاب «ط»
۱۰۰ با هم بخوانیم (جشن بهمن)
درس بیست و یکم
۱۰۱ - لاک پشت و مرغابی‌ها «غ غ غ غ»
۱۰۴ **درس آزاد: محل زندگی من**
درس بیست و دوم
۱۰۵ - پیامبر مهربان «ظ»
۱۰۸ با هم بخوانیم (پیغمبر ما)
۱۰۹ - جدول الفبای فارسی

روان خوانی

- ۱۱۱ - شادیم و پاک و خندان
۱۱۲ - چهار فصل
۱۱۴ - داستان ...
۱۱۵ نیایش
فهرست کتاب‌های مناسب برای
۱۱۶ پایه‌ی اول ابتدایی

مقدمه

خدای مهربان را سپاس می‌گوییم که در پی جهش به سوی تحوّل بنیادین و تغییر نگرش‌ها در قلمرو آموزش و پرورش، توانستیم با تکیه بر مبانی تعلیم و تربیت اسلامی و نیز توجه به چهار چوب برنامه‌ی درسی ملی، به بازنگری برنامه‌ی درسی فارسی و باز تولید محتوای درس فارسی بپردازیم و کار تهیه، سازماندهی و طراحی ساختار و محتوای کتاب درسی و دیگر موادّ بسته‌ی آموزشی را به فرجام برسانیم. امیدواریم آموزش این برنامه، سبب شکوفایی استعدادها و نوآموزان و رشد و بهبود فرایند آموزش عمومی میهن اسلامی گردد.

برنامه‌ی زبان آموزی دوره‌ی دبستان و به‌طور خاص، کتاب فارسی «بخوانیم و بنویسیم» پایه‌ی اول، که حدود یک دهه در چرخه‌ی آموزش رسمی کشور حضور داشت؛ اینک بر بنیاد یافته‌ها و اندوخته‌های کارشناسان و تجربه‌های علمی و آموزشی همکاران و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت سراسر ایران عزیز، فرصت تولّد دوباره یافت؛ به‌همین سبب از فرصت فرخنده‌ی فراهم آمده، استقبال کردیم و کوشیده‌ایم با بهره‌گیری از دیدگاه‌های مختلف و کاربست نیکوترین آن‌ها، در همه‌ی عناصر ساختاری و محتوایی برنامه، بازنگری و اصلاحات و تغییرات بایسته؛ صورت گیرد.

توجه به نیازهای کودکان عزیز و رعایت واژگان پایه‌ی زبان‌آموزان، متناسب با میزان درک و دریافت آنان، و نیز درخواست‌های آموزگاران گرامی، در تمام فراز و فرودهای این تغییرات، پیش روی ما بوده است. برای کمک به فرایند یاددهی - یادگیری و بهبود آموزش و بهره‌وری نیکوتر، توجه شما همکاران ارجمند را به نکات زیر، جلب می‌کنیم:

۱- محتوای برنامه‌ی زبان آموزی دوره‌ی دبستان، با توجه به مهارت‌های زبان، در دو پهنه سازماندهی شده است: الف) «کتاب فارسی» (مهارت خواندن) ب) کتاب کار فارسی (مهارت نوشتن) کتاب مهارت خواندن در آموزش بر روش کلی و کتاب مهارت نوشتن، بر روش جزئی تأکید دارد اما با توجه به نگاه تلفیقی، در مراحل از آموزش به فراخور محتوا، به هر دو روش توجه شده است.

۲- این برنامه بر پایه‌ی مهارت‌های گفتاری (گوش دادن، سخن گفتن، خواندن، تفکر و استدلال) و مهارت‌های نوشتاری (دست‌ورزی، رونویسی، کلمه‌نویسی، جمله‌نویسی، بندنویسی و املا...) سازمان‌دهی شده است.

۳- کتاب فارسی مهارت خواندن، با نگراره آغاز شده است؛ این بدان معناست که گام نخست در آموزش زبان، پرورش سواد بصری به همراه رشد سواد شنیداری است که با دست‌ورزی‌هایی همراه شده است. در پی تقویت چشم و گوش و ماهیچه‌های دست و رشد توانایی‌های فراگیران، آموزش نشانه‌های خطی زبان آغاز می‌شود. دانش‌آموزان پس از آشنایی با شکل نوشتاری نشانه‌ها و کلمه‌ها، در کتاب کار از نمونه‌ی تحریری آن‌ها، بازنویسی و نمونه‌برداری می‌کنند. برای پویاتر کردن آموزش و ژرفا بخشی و ماندگار سازی آموخته‌ها، توصیه می‌شود از روش‌های فعال، مشارکتی و همیاری استفاده شود تا دانش‌آموزان، برای شکوفایی تفکر و پرورش استعدادها خود در جریان یاددهی - یادگیری، نقش اثر بخش‌تری داشته باشند.

۴- برای تقویت توانایی خواندن و خط خوش دانش‌آموزان، در سازماندهی محتوا، سه نوع خط به کار گرفته شده است:

الف) خط خوانداری که سرمشق خواندن شاگردان است و همان خطی است که معمولاً همه‌ی کتاب‌های کودکان به آن خط نوشته و چاپ می‌شود.

ب) خط نوشتاری که سرمشق نوشتن دانش‌آموزان است و خطی است که متن درس‌ها با آن نوشته شده است. مبنای بهره‌گیری از خط نوشتاری یا تحریری، مشق نظری، دست‌ورزی و تمرین عملی دانش‌آموزان است، این کار با الگویپذیری از روی کتاب و تمرین و تکرار میسر می‌شود.

پ) خط نستعلیق ساده یا شبه نستعلیق، فقط در شعرها (با هم بخوانیم) با هدف آشنایی چشم نوآموزان با جلوه‌ای از هنر خوش‌نویسی فرهنگ ایرانی و پرورش حس زیبایی‌شناسی، به کار گرفته شده است.

۵- برای آشنایی دانش‌آموزان عزیز با خط خوش و زیبانویسی و پرورش سواد دیداری، برخی از واژه‌ها در متن درس (بخش سوم)، به هر دو شکل (خط خواندن و خط نوشتن)، نوشته شده است؛ مانند فجر و فجر.

لازم است آموزگاران گرامی در آموزش، به این دو شکل نوشتاری اشاره کنند اما در ارزش‌یابی درس املا، آن چه باید مورد توجه باشد، درست‌نویسی شکل املائی کلمات است، نه نوع خط آن‌ها، بنابراین، املائی کلمه‌ی فتح و نج، هر دو صحیح است.

۶- یکی از درس‌های کتاب، «درس آزاد» است. تهیه‌ی محتوای مناسب برای این درس، به‌عهده‌ی معلمان محترم و دانش‌آموزان عزیز گذاشته شده است تا با توجه به نیازهای منطقه‌ای، ضرورت‌های فرهنگی و آداب و رسوم محلی، به تولید آن اقدام نمایند. رعایت عناصر ساختاری درس و هماهنگی با دیگر درس‌ها، لازم است.

۷- در پایان بخش دوم و سوم، «روان خوانی» آمده است. در تهیه و تدوین و گزینش واژگان این متن‌ها به میزان پیشرفت زبان‌آموزی دانش‌آموزان، با دقت فراوان، توجه شده است؛ از این‌رو، تکرار و تمرین در خوانش این متن‌ها، به رشد مهارت خواندن و پرورش توانایی درک آنان کمک خواهد کرد.

۸- برای ایجاد هماهنگی بیش‌تر در زمینه‌ی خوانش صحیح اشعار و متن‌های کتاب به زبان فارسی معیار، لوح فشرده‌ی کتاب گویا، آماده شده است، بهره‌گیری از این ابزار، سبب تقویت قوه‌ی شنیداری و پرورش ذوق و ایجاد تنوع و نشاط در فراگیران خواهد شد.

۹- ارزش‌یابی توصیفی، فرصت مناسبی را برای شناسایی دقیق توانایی و استعداد‌های فراگیران فراهم می‌آورد. برای بهره‌گیری کارتر از این شیوه، لازم است از آغاز سال ابزارهای مناسب، همچون آزمون‌های عملکردی، کارپوشه‌ها و سیاهه‌ی رفتار تهیه گردد تا بازخوردهای توصیفی، به‌هنگام و به‌جایگاه ثبت و ارائه گردد.

۱۰- با توجه به این که سازمان‌دهی محتوایی و برنامه‌ریزی آموزش زبان، بر بنیاد نیازهای دانش‌آموزان و قابلیت ذهنی و توانایی زبانی آنان و با تکیه بر مبنای علمی و تجربه‌های کارشناسان، صورت پذیرفته است، لازم است آموزگاران گرامی و اولیای محترم مدارس به کتاب درسی و رعایت برنامه‌های آموزشی آن، پای‌بند باشند و از تحمیل کتاب‌های کمک درسی به فرزندان عزیز، خودداری فرمایند.

۱۱- برای گسترش فرهنگ مطالعه و پرورش روحیه‌ی کتاب‌خوانی، به معلمان عزیز، توصیه می‌شود به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که در هر فعالیت «کتاب‌خوانی»، یک کتاب مناسب با این گروه سنی، در کلاس خوانده شود.

۱۲- جمله‌های کوتاه، گویا و پرمایه که در پیشانی بخش‌ها گنجانده شده است، اگرچه با زبان آموزی، پیوندی مستقیم ندارد اما از دید محتوایی کاملاً با آموزه‌های فرهنگی - تربیتی و اهداف آموزشی کتاب، درآمیخته و آگاهانه انتخاب شده‌اند؛ بنابراین لازم است آموزگاران محترم با درنگ در پیام آن عبارات، زمینه‌ی گفت‌وگوی دانش‌آموزان را نیز فراهم آورند.

۱۳- برنامه‌ی زمان‌بندی آموزش این کتاب، فقط برای هماهنگی بیش‌تر و ایجاد هم‌نوایی در جریان آموزش عمومی

کشور، تهیه و تدوین شده است و جنبه‌ی پیشنهادی دارد، به همین سبب در مناطق مختلف، با توجه به شرایط آب و هوایی و بافت اقلیمی، به تشخیص کارشناسان آموزش ابتدایی استان‌ها و هماهنگی با دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی قابل انعطاف و تغییرپذیر است.

این کتاب در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ طی چندین جلسه، با حضور کارشناسان، صاحب‌نظران، آموزگاران و جمعی از مؤلفان گرامی، به سامان فرجامین خود رسید و بدین سان، سازماندهی گردید. از همه‌ی این بزرگواران که با تعهد و دلسوزی در مباحث آموزشی و محتوایی جلسات کارشناسی، حضوری اثرگذار داشته‌اند، صمیمانه سپاس‌گزاریم و نیز چشم به راه دیدگاه‌های ارزنده‌ی شما خواننده‌ی ارجمند هستیم.

برنامه‌ی پیشنهادی آموزش کتاب فارسی

ماه	هفته	هفته‌ی اول	هفته‌ی دوم	هفته‌ی سوم	هفته‌ی چهارم
مهر	نگاره‌ی ۱-۲	نگاره‌ی ۳-۴	نگاره‌ی ۵-۶-۷	نگاره‌ی ۸-۹-۱۰	
آبان	درس ۱ آ-ب-ب	درس ۲ ا-د	درس ۳ م-س	درس ۴ او-ت	
آذر	درس ۵ ر-ن	درس ۶ ای-ای-ز	درس ۷ ا-ه-ه-ش	درس ۸ ی-ا-ا	
دی	درس ۹ ک-ک-و	درس ۱۰ پ-گ-گ	درس ۱۱ ف-خ-خ	درس ۱۲ ق-ل-ل	
بهمن	درس ۱۳ ج-ج-استثنا	درس ۱۴ ه-ه-ه-چ	درس ۱۵ ژ-خوا	روان خوانی	
اسفند	درس ۱۶ تشدید	درس ۱۷ ص-ص-ذ	درس ۱۸ ع-ع-ث	درس ۱۹ ح-ح	
فروردین	-	-	درس ۲۰ ض-ض-ط	درس ۲۱ غ-غ-غ-آزاد	
اردیبهشت	درس ۲۲ ظ	روان خوانی	مرور و تمرین	مرور و تمرین	

گروه زبان و ادب فارسی

دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نشانی پایگاه رایانه‌ای: Literature - dept. talif.sch.ir